

הליכי הוצאה לפועל שלא כדין ופגיעה בשם הטוב,

מאת רון גלבוע ממשרד עו"ד יוסף וינראוד

א. מבוא

אדם נקלע למצב בו מעקלים את רכושו על לא עוול בכפו. הוא אינו חייב דבר לזוכה שנקט כנגדו בהליכי ההוצאה לפועל. כתוצאה מפעילות הזוכה, צדדים שלישיים מקבלים הודעות המייחסות לאותו אדם חוב. בהודעות מציגים את האדם כמי שאינו פורע חובותיו ויש לאתר ולעקל את רכושו. מה הדין כאשר זוכה פועל בדרך שכזו והאם האדם זכאי לפיצוי בגין פגיעה בשמו הטוב.

וידגש כי כיום, בעידן הטכנולוגי, המוצא את ביטויו גם בלשכות ההוצאה לפועל, לעתים, האצבע קלה על ההדק והזוכה בלחיצת כפתור ממש, גורם למשלוח צווי עיקול לצדדים שלישיים לתפוס את רכושו של האדם שאינו חייב דבר הדברים אף חמורים כאשר הרשות המנהלית מבצעת עיקולים מבלי להגיש תביעה כנגד החייב וזאת תוך ניצול סמכותה בדין לעשות כן.

מאמר זה יבחן את משמעות הטלת עיקול שלא כדין, מטעמים שונים, כביצוע עוולת לשון הרע.

ב. לשון הרע:

בישראל הזכות לשם טוב עוגנה בחקיקת חוק איסור לשון הרע, אך ההכרה בשם טוב כנכס של אדם הוכרה כבר מזה עידנים כפי שנאמר בקהלת "טוב שם, משמן טוב; ויום המות, מיום הולדו".

בפסיקה נאמר רבות בין האיזונים שיש להחיל בענייני לשון הרע: בין הזכות לשם הטוב לזכות חופש הביטוי, במאמר זה לא נדון בנושא זה אך נציין כבר עתה כי הטלת עיקול על נכסיו של אדם לא יכנסו במסגרת הזכות לחופש הביטוי ולכן אנו נדון בנפקות הטלת העיקול כפגיעה בשם הטוב.

ג. הליכי הוצאה לפועל והפגיעה בשם הטוב :

מטרת הפיצוי המסורתי בניזקין הינה הבאת הניזוק למצב בו היה נמצא כיום אלמלא בוצעה העוולה. זהו גם סוג הפיצוי בבסיס תביעת לשון הרע, דהינו הסרת הנזק. מאידך גיסא בחוק לשון הרע נקבעו גם פיצויים ללא הוכחת נזק וזאת לצורך הרתעת מעוולים פוטנציאליים והענשתם על

התנהגותם¹ ויש המוסיפים כי הפיצוי אף נועד לעודד את רוחו של הנפגע ולמרק את זכותו לשם הטוב שנפגעה בגין לשון הרע.²

ד. הטלת עיקול שלא כדין מהווה פרסום מפגיע:

לשון הרע הינו "דבר שפרסומו עלול להשפיל אדם, לבזותו, דבר העשוי ליחס לו תכונות מסוימות, לפגוע באדם במשרתו"³ הגדרת דבר לשון הרע בחוק איסור לשון הרע הינה הגדרה רחבה לפגיעה בשמו הטוב של אדם. אנו למדים ממנה כי כל מעשה של מאן דהו, בכפוף ליסודות העוולה הדורשות פרסום לעיני אדם אחר מלבד הנפגע, שתוצאותיו יגרמו לשינוי תודעתנו בצורה שלילית על הדרך שבה שנסתכל על אדם יהווה המעשה כהוצאת לשון הרע.

לכן, במקרה בו נפרסם כי מאן דהו אינו מקיים החלטות שיפוטיות, יש בכך לפגוע בשמו הטוב, שכן אנו נראה את מאן דאן באופן שלילי יותר וקל לעלות על הדעת שאף הדבר יזיק לו בהיבט הכלכלי. כך למשל כאשר מאן דהו יבקש לערוך עסקאות אך שמו נודע כמי שאינו מקיים החלטות שיפוטיות הדבר יקשה עליו לבצע את העסקאות, או למצער להוביל לתנאים שבהם יגולם הסיכון שיעריך הצד השני את יכולתו של מאן דהו לעמוד בהתחייבויותיו ובכך מאן דהו יחתום על עסקה פחות טובה מאשר מי שידוע בחזקת אדם שממלא חובותיו.

המצב אף קשה יותר בארצות הברית בו אדם נמדד לפי "מדד אשראי" ואם יטען כנגדו כי אינו עומד בתשלומיו רישומיו במדד האשראי יפגעו והוא ימצא עצמו מתקשה לקבל אשראי במערכת הבנקאית הפורמאלית. בשנים האחרונות עם המשבר הכלכלי שהחל בשנת 2008 בארצות הברית, מצאו עצמם רבים וטובים בלי יכולת לשלם את המשכנתא שנטלו לצורך רכישת דירה. המלווים בהמוניהם, מימשו את הדירות הממושכנות וכך התגלגל מקרה בו ביקש המלווה לממש את הדירה שמושכנה לטובתו במדינת קליפורניה ופרסם את הדירה למכירה בהליך העיקול. הלווה, דחינו התובע הניזוק, טען כי בין הייתר, כי בקשת המלווה שלא כדין, למימוש הנכס, מהווה לשון הרע. המקרה הגיע לפתחו של בית המשפט הגבוה של מדינת קליפורניה אשר התווה את הפרשנות ללשון הרע למצב בו אדם, ללא הצדקה לעשות כך, מנסה לממש את המשכנתא וקבע כי במקרה זה יש לראות בהצהרתו למימוש הנכס כפרסום לשון הרע.⁴ יש לציין כי בשונה ממדינת ישראל, במדינת קליפורניה לא נקבע בחוק הסדר פיצוי ללא הוכחת נזק למי שנפגע מלשון הרע. בפסק

¹ סעיף 7 א לחוק איסור לשון הרע קובע פיצוי ללא הוכחת נזק, וכן ראו המאמר - הפיצויים בדיני לשון הרע: השם והשמן - יובל קרניאל, עמירם ברקת, עלי משפט תשס"ב

² רע"א 4740/00 לימור אמר נ' אורנה יוסף ואח' פ"ד נה (5) 523, 510.

³ סעיף 1 לחוק איסור לשון הרע, תשכ"ה-1965

⁴ Sumner Hill Homeowners' Association v. Rio Mesa Holdings, LLC., (2012)

הדין הנ"ל חזר בהמ"ש על המבחנים לקיומה של עוולת לשון הרע שנקבעו בהלכות הוותיקות בארצות הברית והם: פירסום, ללא הצדקה, שהינו כוזב, ואובדן כספי ישיר.⁵

מאידך גיסא, במקרה בו אכן קיים חוב שטרם נפרע, הנושה רשאית לשלוח הודעת עיקול נגד חייבים ותעמוד לה ההגנה לפי סעיף 13 לחוק.⁶

אם כך, הטלת עיקול שלא כדין מהווה "פרסום" כמשמעותו בחוק איסור לשון הרע, ומדובר גם ב"לשון הרע" כמשמעותו בחוק איסור לשון הרע.

יפים לעניין זה הדברים שנאמרו בע"א 740/86 **תומרקין נ' העצני**, פ"ד מג (2) 334, 337 – 338 : **"ההלכה היא שאין חשיבות לשאלה מה היתה כוונתו של המפרסם מחד, ואין חשיבות לשאלה כיצד הבין את הדברים בפועל מי שקרא את הדברים, מאידך. המבחן הקובע הוא מהי, לדעת השופט היושב בדין, המשמעות שקורא סביר היה מייחס למילים..."**.
ראו גם פסקי הדין בע"א 723/74 הוצאת עיתון הארץ בע"מ נ' חברת החשמל פ"ד לא (2) 281, 293 .

הטלת העיקול מציג אדם כמי שאינו משלם את חובותיו באופן שלא היה מנוס מהטלת עיקולים על רכושו, הדבר מהווה פרסום לשון הרע נגדו, משום שהעיקול עלול לפגוע בשמו הטוב, להשפילו ולעשותו מטרה ללעג או לבוז.

לעניין זה ראו א' 60625/06 **זוהר עמרם ואח' נ' מד"א ואח'** שם דובר על סיטואציה של אדם אשר קיבל הודעה בבנק שבו הוא מנהל את החשבון, ולפיה הוטל צו עיקול על חשבונו. בית המשפט פסק כי על עורכת הדין לפצות את הלקוח שהטילה עליו את העיקול אף שהנ"ל פעלה בשם מרשתה. עוד נאמר בפסק הדין כי ההודעה לבנק על הטלת העיקול מעמידה את החייב :

"במצב שבו הוא הופך להיות מסווג, גם אם לא באופן פורמלי, כלקוח בעייתי. ולמצער, כלקוח אשר חייב כספים לגורמים מסוימים ובגינום נאלצים אותם גורמים, לפנות ללשכת ההוצל"פ על מנת לקבל את החוב"

במקרה אחר בו המדינה עיקלה כספים של אדם שלא כדין, נקבע כי **"ההודעה הציגה את הנתבע כאדם שלא שילם חוב כלשהו למדינה באופן שלא היה מנוס אלא להטיל עיקול על רכושו"**.⁷

⁵ citing Truck Ins. Exchange v. Bennett. 53 Cal.ApDath 75.84 (1997); Howard v. Schanie/. 113 Cal.ApD.3d 256. 263-264 (1980)

⁶ בתא (ת"א) 17615-03-10 אסתר גידניאן נ' עירית תל-אביב-יפו, הטילה העיריה עיקול בגין חובות ארנונה לאחר שהתקבלה הבקשה לפטור את הנכס מתשלומי ארנונה. בתביעה טענה הנתבעת כי עומדת לזכותה ההגנה לפי סעיף 13 (9) לחוק. בית המשפט דחה את הטענה והשיב כי "כאשר קיים חוב, אכן הרשות המקומית חייבת או רשאית לשלוח הודעות עיקול נגד חייבים אך אין כל חובה וגם אין רשות לשלוח הודעות עיקול נגד מי שאינם חייבים".

⁷ א' 25746/07 (שלום ת"א) אחימן שמואל נ' המרכז לגביית קנסות

דברים דומים נאמרו כאשר הביטוח הלאומי הטיל עיקולים על מי שאינה חייבת⁸ - עצם משלוח צווי העיקול ביחס לאדם מסוים מציגות אותו כמי שאינו משלם חובותיו והדבר מהווה פרסום לשון הרע משם שהצווים עלולים לפגוע בשמו הטוב ולעשותו מטרם לבזז וללעג.

המקרים בהם תעלה סוגיית שאלת לשון הרע, יש לבדוק האם חב יוזם העיקול, חובת פיצוי בגין עיקול שלא כדין, ומקרים אלה יכולים להיות רבים ומגוונים. כך למשל במקרה בו קיבל החייב דוח חניה בגין חנייה בתשלום מבלי ששילם, אך לא היה שילוט המורה על כך, האם ראוי לפגוע בשמו הטוב של אותו אזרח תמים שלא קיבל את מכתבי ההתראה בשל הטעות בזיהוי כתובתו ומבלי לאפשר לו את זכות הטיעון?

הסוגיה הזאת רלוונטית גם למצבים בו אדם מבקש לממש פסק דין שניתן כנגד חייב, בשעה שהחייב הגיש ערעור וזאת כאשר נקבע כי הגשת הערעור לכשעצמה איננה מונעת מהזוכה מלממש את פסק הדין או לפעול על פיו⁹ ולאחר הערעור מתבטל פסק הדין ונקבע כי החייב איננו חב. אכן, יש לכאורה לראות בביצוע צווי אכיפה של פסק הדין שניתן בבית משפט קמא כפרסום המהווה לשון הרע מאחר ומתקיימים יסודות הפרסום והפגיעה בשמו של האדם, אך החוק מסביר לנו כי ישנם פרסומים מותרים בהם פרסום שנעשה ע"י שופט, בורר, או אדם אחר בעל סמכות שיפוטית או מעין שיפוטית על פי דין¹⁰. לכן יש לראות בפעולות עיקול למימוש פסק דין, אף שהתהפך לאחר מכן בערעור, כפעולה שאינה מהווה לשון הרע.

ה. דברי סיכום:

הטלת עיקול על כספיו של אדם מבלי שהאדם חב בכספים אלה, מהווה פרסום אסור לפי חוק איסור לשון הרע, מסירת צווי העיקול לצדדים שלישיים לא רק שפוגעת בשמו הטוב, אלא שהדבר אף מסב נזק בעת סיווג האדם ברישומים כחייב שלא שילם חוב ויש לכך השפעה עתידית ליום בו יבקש לקבל אשראי או להגדיר את איתנותו הכלכלית.

יש לזכור כי בנוסף לפגיעה בשם הטוב, מעשה העיקול פוגע בזכותו הקניינית של החייב, דבר שיש בו להעצים את הפגיעה במי שהוטל עליו עיקול שלא כדין. הטלת העיקול במסגרת הוצאה לפועל עשויה להיות בעלת השלכה זהה הנגרמת בצו זמני ומטיל חובת אחריות על מי שיזם את ההליך המשפטי כנגד הזולת¹¹. מאידך גיסא, לא כל עיקול מהווה לשון הרע, עיקול שנעשה על פי דין אף אם פגע בשמו של האדם, חלים עליו ההגנות הקבועות בחוק כמו גם הרציונל שעמד בפני המחוקק

⁸ א' 22407-08 רונת הרפז זיו נ' בטוח לאומי-סניף רמת-גן
⁹ אורי גורן- סוגיות בסדר דין האזרחי: מהדורה 10, עמ' 672 וכן בש"א 2966/96 עטיה נ' עיריית תל-אביב-יפו, (פורסם בנבו).
¹⁰ חוק איסור לשון הרע, תשכ"ה-1965 סעיף 13(5).

¹¹ א' 7753/00 עו"ד דניאל אברהם נ' אכרם משולם ואח'

בבואו להגן על פרסום בעל חשיבות ציבורית שמשמעו כי מאן דהו אינו פורע חובותיו שנקבעו על פי דין.

טוב יעשו הזוכים, בין אם בעצמם ובין אם ע"י נציגיהם, להקפיד ביתר הקפדה, על נקיטת הליך אך ורק כנגד מי שחייב וייהרו מטעויות.

חיסכון במשאבים ובכוח האדם וכן העדר דרישות איכות ופיקוח במשרדי עורכי הדין יכולים להיחשב כגורם מרכזי לקרות הטעויות בהליכי הגבייה.

בתי המשפט צריכים להיות ערים שהטעויות קורות בשל אותו ניסיון לחסוך ולהתייעל ומן הראוי כי ייפסקו פיצויים הולמים, למען "חוטא לא ייצא נשכר" וע"מ להעלות את סטנדרט הטיפול בגביית החוב.

לכן המגמה המתבקשת היא הגדלת פיצוי ומתן אפשרות לנפגע למצות את הזכות לפיצוי סטטוטורי הקבוע בחוק.

כל הזכויות שמורות למחבר ולמשרד.

המאמר נכתב בסיועו של עו"ד יוסף וינראוך

רון גלבע

ליצירת קשר :

J@pw-law.co.il

www.pw-law.co.il